

LUTKOVNO GLEDALIŠČE
MARIBOR

Maja Kastelic

DEČEK IN HIŠA

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED

Uprizoritev *Deček in hiša* je nastala po slikanici brez besed Maje Kastelic. Pripoveduje zgodbo o dečku, ki potuje skozi čas in prostor, iz teme v dan, iz pritličja na streho; torej od spodaj navzgor in iz mraka v svetlobo.

Nostalgična stara hiša, po kateri hodi deček, je polna stopnic, ki nikoli niso enake, polna je obrabljenih predmetov z lastnimi zgodbami, na stenah visijo slike, ki so nam čudno znane, knjižne police pa so bogate s knjigami z izbranimi naslovi. Tu so še skrivnostna in manj skrivnostna sporočila na pričakovanih in skritih mestih ...

In okrog dečka in gledalcev se tke mreža prostora in časa, kulture in identitete.

Deček in hiša je prva avtorska slikanica Maje Kastelic in za ilustracije v njej je na 11. slovenskem bienalu ilustracij prejela plaketko Hinka Smrekarja.

O EKIPU USTVARJALCEV

Jelena Sitar Cvetko

režiserka

Po študiju dramaturgije na AGRFT je Jelena Sitar Cvetko profesionalno gledališko pot posvetila lutkovnemu gledališču, v katerega jo je vpeljal pisatelj Lojze Kovačič.

Debitirala je z adaptacijo Klemenčičevega *Doktorja Fausta* (LGL, 1982) v sodelovanju z Igorjem Cvetkom in do danes podpisala več kot petdeset režij v poklicnih in neinstitucionalnih gledališčih. Predstava *Doktor Faust* je danes stara 25 let, obšla je dober del sveta in igra jo že peta zasedba. Z Igorjem Cvetkom pa sta ostala ustvarjalni tandem in leta 1979 ustanovila lutkovni laboratorij Zapik, ki je postal komorno lutkovno gledališče, znano po svojih minimalističnih in interaktivnih predstavah.

Jelena Sitar Cvetko je bila urednica revije *Lutka*, svetovalka za gledališče in lutkarstvo na JSKD in umetniška vodja Lutkovnega gledališča Ljubljana, programsko je vodila Hišo otrok in umetnosti, danes pa dela kot visokošolska učiteljica – docentka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem v Kopru.

Z Lutkovnim gledališčem Maribor je prvič sodelovala leta 1984 in si z režijo predstave *Lesena zgodba* prislužila jugoslovansko priznanje za mlade umetnike 7 sekretarjev SKOJ-a. Sledilo je še sedem predstav, med njimi tudi večkrat nagrajena uspešnica *Ko je Šlemil šel v Varšavo*.

Maja Kastelic
avtorica slikanice

Maja Kastelic (1981) je ilustratorka in avtorica večkrat nagrajene brezbesedne slikanice *Deček in hiša*. Na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani je študirala slikarstvo pri prof. Metki Krašovec, študij je zaključila z odliko in izdajo svojega diplomskega dela v Raziskovalnem inštitutu ALUO, nato pa nadaljevala znanstveni magistrski študij filozofije in teorije vizualne kulture na Fakulteti za humanistične študije Koper. V času študija je, kot retušerka fresk, sodelovala pri najpomembnejših restavratorskih projektih v Sloveniji. Od leta 2011 je vpisana v razvid samozaposlenih v kulturi kot slikarka, od leta 2014 pa tudi kot ilustratorka. Za ilustracije iz slikanice *Deček in hiša* je prejela številna priznanja in nagrade (plaketa Hinka Smrekarja 2014, Levstikova nagrada 2015, nagrada Kristine Brenkove za izvirno slikanico 2015, IBBY Honour List 2016), uvrščene pa so bile tudi na elitni izbor ilustracij na sejmu otroških knjig v Bologni (Bologna Children's Book Fair, 2015), ki je najpomembnejša tovrstna prireditvev na svetu. Hkrati je bila slikanica *Deček in hiša* uvrščena v zbirko White Ravens (izbor 200 najboljših otroških in mladinskih knjig z vsega sveta münchenke Mednarodne mladinske knjižnice), do sedaj pa je že izšla tudi v Italiji, Belgiji, Nemčiji in Švici, Mehiki, na Kitajskem in v Bolgariji. Maja Kastelic ilustrira za slovenske in tuje založnike, najraje (pa tudi najpočasneje) pa ustvarja avtorske slikanice. Obožuje knjige in strastno spremlja vse, kar je povezano z ilustracijo; prepričana je, da je dobra slikanica ena najlepših in najbolj čarobnih stvari, kar jih je. Pa tudi, da to še zdaleč ne velja le za otroke, pač pa za vse ljudi, ki znajo najti lepoto in modrost v preprostih čudežih sveta, vsak dan, z vsako stranjo posebej.

Anže Rozman
avtor glasbe

Anže Rozman (1989) je diplomiral iz kompozicije in glasbene teorije na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani v razredu prof. Janija Goloba. Nato se je vpisal na magistrski študij glasbe za film, televizijo in video igre na Berklee College of Music v Valenciji, kjer je magistriral kot eden najboljših študentov v letniku. Trenutno deluje kot samostojni delavec v kulturi, in sicer kot skladatelj ter kot docent na oddelku za kompozicijo in glasbeno teorijo na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Njegova komorna dela redno izvajajo na koncertih v Evropi in v ZDA. Najbolj znan je po svoji orkestralni glasbi, ki so jo izvedli oziroma posneli številni orkestri: Tonhalle Orchester (Zürich), London Session Orchestra, Budapest Art Orchestra, Four for Music (Sofia), Orkester Slovenske filharmonije, Orkester RTV Slovenija, Orkester SNG Opera in balet Maribor in drugi. Decembra 2015 je na Modrem abonmaju Slovenske filharmonije v Gallusovi dvorani doživela krst tudi njegova skladba *Phoenix* za flavto in orkester v izvedbi flautistke Eve-Nine Kozmus in Orkestra Slovenske filharmonije pod taktirko maestra Georgea Pehlivaniana. Med večje dosežke pa lahko štejemo tudi njegove aranžmaje in orkestracije za prvi večji slovenski muzikal *Cvetje v jeseni*. Napisal je tudi glasbo za celovečerna filma *Neizstreljeni naboj* in *Dekleta ne jočejo* ter za celovečerni film in televizijsko serijo *Duhec*. Za svoje dosežke je leta 2011 prejel Prešernovo nagrado Akademije za glasbo.

NAMIGI ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU

Slikanica

Slikanica je zvrst otroške in mladinske književnosti, v kateri se običajno prepletata besedilo in ilustracija. Namenjena je predvsem otrokom v predbralnem in začetnem bralnem obdobju. Tradicija slikanice izvira iz 18. stoletja, na Slovenskem pa so prve tekstovno in likovno izvirne slikanice nastale v tridesetih letih dvajsetega stoletja.

Posebnost slikanice *Deček in hiša* Maje Kastelic je, da je brez besedila. Zgodba ni zapisana in bralcu dopušča različne, njemu lastne interpretacije. Kljub vsemu pa avtorica bralca usmerja s tako imenovanim intraikoničnim* besedilom. Slikanica vendarle ni povsem brez besed; te se skrivajo kot napisi ulic (Andersenova in Grimmova), namigi o obrtnikih (brivec), obvestilo čistilke Maje, ki prosi, da naj stanovalci za hišo lepo skrbijo ...

Skrite besede v slikanici brez besed

Slikanico *Deček in hiša* lahko prelistamo na hitro in lepoto umetničnega sveta doživimo na estetski ravni. Če pa ji posvetimo več časa, je prava zakladnica simbolov, ugank in namigov. V sebi skriva mnogo več kot zgolj zgodbo o dečku in njegovem popotovanju. Pravzaprav je skrivni leksikon literature, pravljic in ilustracij ter v številnih podrobnostih odpira intimne prostore v nas samih.

Simboli v slikanici

Zazrite se v vsako ilustracijo posebej in odkrijte boste številne besedne in ilustracijske namige. Opazite lahko, da deček (verjetno) stanuje na Grimmovi ulici; ko se napoti v šolo, gre mimo brivčevega oglasa. Maček ga zvabi v hišo, ki stoji na Andersenovi ulici, in ko deček raziskuje hišo, skupaj z njim naletite na številne namige o smislu življenja in o literaturi, ki bi jo zagotovo morali (pre)prebrati. Umetnost, ki se skriva za temi namigi, je v tem, da slikanica širi polje tako mladim bralcem kot tudi odraslim. Avtorica je v slikanico mojstrsko vpletla številne simbole iz otroške literature: v galeriji s slikami deček naleti na ilustracije slovenskih in svetovnih pravljicaških klasikov (*Zgodba o sidru* Damijana Stepančiča, *Pepelka* bratov Grimm z ilustracijami Alenke Sottler, *Trnuljčica* bratov Grimm z ilustracijami Marlenke Stupice, *Velika knjiga pravljic* Neže Maurer ...).

Prav tako pa avtorica ponuja številne bralne namige odraslim. Deček se namreč sprehodi mimo knjižnih polic, na katerih so zložene knjige *Marqueza*, *Joycea*, *Provensena* ...).

Ko deček stopi v jedilnico, naleti na prizor, ki močno spominja na čajanko iz knjige *Alica v čudežni deželi* Lewisa Carrolla in v punčki/lutki, ki sedi za mizo, lahko prepoznamo Srčno kraljico. V nekem drugem prostoru naletimo na gramofon, ob katerem je plošča Johnnyja Casha.

Avtorica pa ni pozabila niti na otroško igro in v pripoved vpletla različne igrače iz svojega otroštva. Deček tako prečka prostor, v katerem je iz papirja narejena ladjica, sprehodi se mimo na tleh narisane ristanca, na koncu pa sreča deklico, ki zgiba papirnata letala ... V hiši naleti tudi na žoge, na igro človek ne jezi se, na otroški boben, drsalke, plišaste igrače in celo na gugajočega se konjička.

* Intraikonično besedilo so besedni zapisi, ki so vključeni v del ilustracije.

Umetnost Maje Kastelic v slikanici Deček in hiša

Diplomirana slikarka ter magistrica filozofije in teorije vizualne kulture je svojo umetniško pot posvetila ilustraciji. Ilustrira za različne slovenske in tuje založbe ter za različne pisce, svoja dela pa pogosto tudi razstavlja.

Deček in hiša je njena prva avtorska slikanica, v kateri je izkoristila vsa svoja znanja s področja slikarstva, restavracije in dobrega poznavanja različnih tehnik. K nastanku slikanice so jo navdihnili doživljanja iz njenega otroštva, njena otroka ter široko odprte oči, s katerimi opazuje svet okoli sebe.

Slikanica je nastajala počasi in premišljeno. Avtorica je eksperimentirala z barvami, tehnikami in atmosferami. Razvijala je metafore iskanja pravega prijateljstva, otroške radovednosti in nostalgije. Kot eno najpomembnejših lastnosti te slikanice je izpostavila svetlobo. Uporabila je tehniko *chiaroscuro* (svetlo-temno), ki na poseben način poudarja svetlobne odnose na ilustracijah.

Posebnost slikanice *Deček in hiša* je gotovo tudi večplastnost zgodbe. Ob dečkovem popotovanju uživamo atmosfero zgodnjega jutra in prebujanja življenja v mestu, hkrati pa nenehno srečujemo dve miški z njuno zgodbo. Avtorica dosledno sledi večplastnosti in vsaka posamezna zgodba, ki se v slikanici začne, se metaforično tudi zaključi. Zgodnje jutro preraste v dan, miški streta oreh, deček pa ... z vztrajnostjo raziskovanja najde pot do novega prijateljstva.

Več o nastanku slikanice *Deček in hiša* lahko poiščete na povezavi:
<http://majakastelic.blogspot.si/2015/05/decek-in-gradivo-boy-and-material.html?m=1>

Namig za igranje

Razmislite, katere igre na prostem se igrate s prijatelji ... Med dvema ognjema, gumitvist, ristanc, ravbarji in žandarji, okamenele babe ...?

Jih poznate? Če ne, povprašajte mame, očete, babice in dedke ... Spoznali boste, da se lahko neskončno zabavate tudi brez elektronskih pripomočkov!

Gradivo pripravila
Tanja Lužar